

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE ZONGULDAK KÖMÜR HAVZASINDA FRANSIZ-İTALYAN REKABETİ VE İTALYA'NIN FAALİYETLERİ

Dr. Ali SARIKOYUNCU

XIX. yüzyıl sonlarından itibaren Avrupa devletleri bir sömürgecilik yarışına girişmişlerdi. Osmanlı İmparatorluğu ise; geniş topraklara sahip oluşu, dünya ticaret yolları üzerindeki stratejik konumu, sanayiinin can damarı haline gelecek olan petrol ve diğer yeraltı zenginliği olan maden bölgelerinin elinde bulunuşu ve Avrupa'ya yakınlığı dolayısıyla emperyalist güçler için son derece uygundu. Bu sebeple XX. yüzyıl başlarında Osmanlı toprakları; İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya ve Almanya gibi devletlerin yarıştığı bir yer durumuna geldi.

İtalya da bu yarışta yerini almakta gecikmedi. Nitekim 30 Eylül 1911'de İtalyanlar Trablusgarb'ı işgal ettiler. Akrasından Rodos ve Onikiada da İtalyan işgaline girdi. Bu gelişmelerin sonunda, Osmanlı Devleti ile İtalya arasında Ouchy Andlaşması imzalandı.¹ Bu andlaşmayla İtalya, Türk toprakları üzerinde tehdit oluşturmaya başlamıştı. Bu cümleden olmak üzere İtalya, ileride "Şark Meselesi"nin halli konusunda aktif rol alacaktır. Bu bakımdan İtalya'nın İtilaf devletleri yanında I. Dünya Savaşına girmesinde, Osmanlı Devleti'nin parçalanması sonucu, ondan pay almak arzusu başta gelmekteydi. Bu yüzden İtalya savaş sonunda kazanacağı toprakları tesbit gayesiyle İtilaf devletleriyle gizli andlaşmalar yaptı. Bunlardan birisi 26.4.1915'de İtalya ile İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzala-

¹ İsviçre'nin Ouchy kentinde 15-18 Ekim 1912'de imzalanan bu andlaşma ile Osmanlı İmparatorluğu Kuzey Afrika'daki toprakları İtalya'ya bırakıyordu. Buna karşılık İtalyanlar ise, Ege Deniz'inde işgal ettiği adaları Türklere bırakacaklardı. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Hale Şıvgın, *Trablusgarb Savaşı ve 1911-1912 Türk-İtalyan İlişkileri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1989, s. 65-143.

nan Londra Andlaşması'dır. Bu andlaşma ile İtalya'ya Antalya ve havalisi verildi. Bunun üzerine İtalya savaşa girdi.²

Ancak İngiltere ve Fransa - daha sonra Rusya da katılacaktır-Anadolu'nun geriye kalan topraklarını aralarında gizlice pay etmişlerdir. Sykes-Picot Andlaşması olarak bilinen³ bu andlaşma ile emperyalistler bir bakıma "Şark Meselesi"ni çözüme bağlamışlardı. Ancak bu andlaşmadan, İtalya daha sonra haberdar edildi.

Bu hadiseden sonra İtalya'nın müttefikleriyle olan münasebeti olumsuz bir safhaya girmişti. Çünkü İtalya, Anadolu'daki hissesinin Fransa'ninkinden az olacağını öğrenmişti. İşte Sykes-Picot andlaşmasıyla, Anadolu toprakları üzerinde ilk Fransa-İtalya rekabeti başlamış oldu. Böylece İtalya Türkiye'den daha fazla pay alabilmek için bir mücadeleye girişti. Sonunda İtalya, müttefiklerini yeni bir andlaşma yapmaya razı etti. Bunun üzerine İtalya, Fransa ve İngiltere arasında bir gizli andlaşma daha yapıldı. St Jean de Maurienne Anlaşması olarak adlandırılan bu gizli anlaşma ile bu defa Antalya, Konya, Aydın ve İzmir bölgeleri de İtalya'ya vaadedildi.⁴ Ancak 30.3.1919'da Paris Barış Konferansı'nca İzmir bölgesinin Yunanlılara verilmesi kabul edildi. Bu durumu protesto etmek üzere İtalyan delegeleri konferans salonunu terk ettiler.⁵

İtalya, Mondros Mütarekesi sonrasında diğer İtilaf devletleri gibi kendisine ayrılan yerleri işgale koyuldu. Önce 1919 başında Marmaris'i, 28 Mart'ta Antalya'yı, 28 Haziran'da Burdur'u, İzmir'in Yunanlılar'a verilmesini protesto etmek amacıyla da 24 Nisan'da Konya tren istasyonunu işgal etti.⁶

İtalya, belirtilen yerleri işgal etmesine rağmen tatmin olmamıştı. Bu devletin asıl amacı, Türkiye'den azami miktarda büyük bir parça

2 Y. Hikmet Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, C.3, Kısım 2, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara, 1955, s. 248 vd.

3 Fahri Belen, *Türk Kurtuluş Savaşı*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1983, s. 6.

4 Fahri H. Armaoğlu, *Siyasi Tarih (1789-1960)* 3. baskı, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1975, s. 451.

5 İzmir'in Yunanlılar'a verilmesinden Fransızlar da memnuniyetsizlik duymuşlardı. İleride bundan dolayı İtalya ve Fransa İngiltere'ye karşı cephe alacaklardır. Hatta Türk Milli Mücadelesi'ni destekleyeceklerdir.

6 Nuri Köstüklü, *Milli Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1990 s. 15-33.

koparmaktı.⁷ Öte yandan kömüre fazlasıyla ihtiyaç duyuyordu.⁸ Bu bakımdan İtalya, Zonguldak kömür havzasına el atmak istiyordu.

Bu sebeple; 28 Haziran 1919 tarihinden itibaren Versay Dörtler Konseyi'nin yerine geçen delegasyon başkanları toplantısında İtalya, hemen konuyu gündeme getirdi. Ancak Amerika delegesi Lansing, İtalya'nın kömür madenleri ile ilgili isteklerine yakınlık duyarken, Fransız delegesi Clemenceau "ulusunun haklarını pazarlık konusu yapamayacaklarını" açıklayarak sert bir şekilde tepki gösterdi. Dolayısıyla sorun çözümlenemedi.⁹ Fakat Amerika'nın kendi arzusu lehinde olduğunu öğrenen İtalya, konunun peşini bırakmadı. Ayrıca, İzmir'in İtalya'dan alınıp Yunanistan'a verilmesi sebebiyle İngiltere'nin de buna karşı çıkmayacağı aşikârdı. Nitekim, ileride de görüleceği üzere, İngiltere İtalya'nun bu isteğine karşı çıkmadığı gibi, aynı zamanda da desteklemiştir.

Bu fırsatı değerlendirmek için, bu defa İtalya konuyu, Sevr Andlaşması'nın bir nevi ön anlaşması niteliğinde bulunan San Remo Konferansı'na götürdü.¹⁰ Konu "Üçlü Anlaşma Tasarısı"nın 7. maddesiyle konferansın 23.4.1920 tarihli toplantısında gündeme getirildi.¹¹

Anılan bu madde ile; İtalya'nın sadece kömür madenleri ve kömürü madenden taşıma araçları (demiryolları ve liman kolaylıkları gibi) üzerindeki çıkarları, yansız ülke uyruklarının sahip oldukları ile Ağustos 1914'den önce müttefik uyruklularının mülkiyetinde olanlar dışında olmak koşulu ile, Ereğli havzası bakımından tanınmaktadır.

Ayrıca İtilaf devletleri, maden sayısı ile ilgili iş verme ve benzeri konulara ilişkin yönetmelikleri bugünün teknik ve sanayi koşullarına uygun hale getirmek ve özellikle bunu sağlamak için 1867'de yayım-

7 İtalyada Yunanistan gibi Anadolu'yu doğrudan doğruya kendi ülkesinin bir uzantısı haline getirme politikası peşindeydi Osman Olcay, *Sevres Antlaşmasına Doğru Çeşitli Konferans ve Toplantıların Tutanakları ve Bunlara İlişkin Belgeler*, Ank. 1981, s. XIV).

8 O. Olcay, *a.g.e.*, s. 537.

9 Laurance Evans, *Türkiye'nin Paylaşılması (1914-1924)*. Çev. Tefik Alanay, Milliyet Yayınları, Basım yeri (yok), 1972, s. 193-194.

10 Bu konferans görüşmeleri; 18-26 Nisan 1920 tarihleri arasında İtalya San Remo Villa Devadnan'da İtalya, Fransa ve İngiltere arasında yapılmıştır.

11 Hepsi 10 maddeden ibaret olan bu tasarının tamamı için bkz. O. Olcay, *a.g.e.*, s. 542-543.

lanmış olan bugünkü yönetmeliğe getirilmesi gereken değişiklikleri yapmak için gerekebilecek Ereğli kömür madenlerine ilişkin yeni kararnamelelerin Türk Hükümeti'nce çıkarılmasını sağlamak üzere birbirlerine diplomatik destekte bulunabileceklerdi.¹²

Fransa Başbakanı B.Millerand, bu maddeye karşı çıktı. Bunun üzerine konferans oturumunda konu ile ilgili fakat biraz sert geçen tartışmalar başladı. Bu tartışmalar, işgalci ve sömürgeci devletlerin Ereğli madenlerine sahip olmak için verdikleri mücadeleyi göstermesi yönünden ilginçtir. Bu bakımdan bu konuşmaları özetle aşağıda sunuyoruz.

Sözkonusu 7.maddeye karşı çıkış gerekçesini açıkladığı ilk konuşmasında B. Millerand; yirmibeş yıldır yörede faaliyet gösteren Ereğli Şirketi'nin savaş nedeniyle yaklaşık olarak 20 milyon Frank zarar ettiğini, bu sebeple önerilen metin kabul edildiği takdirde; bu şirketin yirmibeş yıllık çabalarının boşa gideceğini, bununla birlikte İtalya'nın bu bölgeye girmesinden memnunluk duyduklarını, ancak bu işte öncü olanların çıkarlarının dost ve müttefik de olsa yeni gelenlerce yok edilmesine göz yumamayacaklarını belirtti. B. Millerand bundan sonra bir tartışma temeli olabileceği düşüncesiyle Ek: 1'deki formülü okudu. Sözcüklerin biçiminden çok, esasının kendisini ilgilendirdiğini de sözlerine ekledi. Ayrıca, "şimdiye kadar bir Fransız tekeli olan şeyin yerine bir Fransız-İtalya işbirliğini de kabul edebileceğini, ama Fransız ortaklığının girişimlerinden bir İtalyan tekeli yararına özveriyi kabul edemeyeceğini" açıkladı.¹³

Bunun üzerine söz alan İtalya Başbakanı M.Niti de yaptığı konuşmada; Ereğli sorununun uzun süre önce çözülmüş olduğunu ve bu çözüm biçiminin hiç bir zaman tartışma konusu edilmediğini,¹⁴ 65 km.lik bir alan üzerinde ayrıcalık sahibi olması nedeniyle Fransız ortaklığınca ileri sürülen iddiaların haksız olduğunu, bir zamanlar İtalyanların İzmir bölgesinde özel bir alana sahip olabileceği söylenmesine rağmen, burasının Yunanlılara verildiğini ve İtalya'nın bunu kabul ettiğini belirtti. Ayrıca, İtalya'nın 40 milyon nüfusunun bulunmasına rağmen, önemli ülkeler arasında kendi kömür kaynağına sahip olmayan tek ülke olduğunu, Ereğli sorununun çözülmüş olduğunu

12 O. Olcay, *a.g.e.*, s. 544.

13 O. Olcay, *a.g.e.*, s. 536-538.

14 Paris Konferansı'nda İtalyan önerisi Wilson'un da baskısıyla kabul edilmişti. Bundan söz edilmektedir.

da tüm uzmanlar görüş birliğine vardıklarını sandığını, hatta bunu B. Clemenceau'nun da¹⁵ kendisine söylediğini, yerleşmiş haklara saygı gösterileceğini, bununla birlikte B. Millerand'ın önerilerinin kabulüne imkan bulunmadığını açıkladı. Son olarak da, İtalya'nın bu koşullar altında anlaşmayı imza edemeyeceğini, belge yayınlanacak olsa bunu İtalyan Parlamentosu'nun onaylamayıp kesinlikle reddedeceğini sözlerine ilâve etti.¹⁶

B. Millerand ikinci konuşmasında ise, İtalya'nın Ereğli kömür havzasından akla uygun pay almasına karşı çıkmadıklarını, "ancak uzun yıllar boyu büyük özverileri göze alan özel kişiyi, yeni gelen birileri yararına bu umutlardan yoksun" da edemeyeceklerini bildirdi. Ayrıca; İtalya'ya Fransız ortaklığına tanınan fırsatlara eşit imkânlar tanınmasına karşı olmadıklarını, ancak Fransızları her türlü gelişme umudundan yoksun bırakmanın haksızlık olacağını açıkladı.¹⁷

B. Loyd George de konuşmasında; İtalya'ya kömür sağlayacak bir kaynak bulunmasının gerekli olduğunu belirttikten sonra, Ereğli Şirketi'nden İtalya Hükümeti'ne hisse satılmasını teklif etti. Böylece havzada iki yabancı uyruğun yanyana çalışmasından doğabilecek zorlukların da önleneceğini bildirdi.¹⁸

B. Millerand üçüncü konuşmasında ise, B. Loyd George'ye teşekkür etti. Daha sonra, B. Loyd George'nin İngiliz çıkarlarını savunduğu gibi kendisinin de Fransız çıkarlarını savunduğunu, kendisi yerine B. Niti olsa onun da aynı şekilde hareket edeceğini, İtalyan Hükümeti'nin isteklerini yerine getirmek için gayret sarfedeceğini ve her türlü öneriye açık olduklarını ifade etti.¹⁹

Neticede, B. Niti bu konudaki tartışmaların bir sonraki günde yani 24.4.1920'de yapılmasını önerdi. Bu arada B. Millerand da kendilerince ileri sürdükleri (Ek:1) öneri tasarısının uzmanlarca bir anlaşmaya varılabilmek üzere bir taslak olarak da olsa incelenmesini teklif etti. Bu teklif kabul edildi.²⁰

Konferansın 26 Nisan 1920 günkü toplantısında Ereğli konusu tekrar gündeme geldi. Ereğli'ye ait madde dışında "Türkiye ile

15 Fransa Dış İşleri Bakanı.

16 O. Olcay, *a.g.e.*, s. 537.

17 O. Olcay, *a.g.e.*, gös.yer.

18 O. Olcay *a.g.e.*, s. 537-538.

19 O. Olcay *a.g.e.*, s. 538.

20 O. Olcay, *a.g.e.*, s. 538. İtalyan heyeti de Ek: 2'deki formülü sundu.

Üçlü Anlaşma'nın diğer maddelerinde anlaşma sağlandığından, sadece Fransız ve İtalyan temsilci heyetleri arasında bir görüşme oldu.²¹ Bu ikili görüşme sonunda varılan karar gereğince; Fransız ve İtalyan uzmanlarınca (Ek:3) deki formül hazırlandı.

Bu sebeple; konferans üç devlet arasında tek anlaşmazlık konusu olarak kalmış olan Ereğli konusunda, Türkiye ile Üçlü Anlaşma tasarısı maddeleri açısından Fransa ile İtalya arasında bir anlaşmaya varıldığını not etti.²² Kozlu Kömür Madenleri Osmanlı Anonim Şirketi'nin ocakları Kozlu'da olması sebebiyle İtalya bu bölgeye sahip çıktı. İtalya'nın bu isteği Sevr Andlaşması'yla da teyid edildi.²³ Böylece İtalya, Fransa'nın yanbaşında Zonguldak kömür havzasına girmeyi başarmış oluyordu.

Bu şekilde kömür havzasına girmeyi başaran İtalya, Zonguldak'taki menfaatlerini korumak üzere yöreye 3 Temmuz 1920'de bir müfreze göndermiştir.²⁴ Zonguldak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Müftü İbrahim Efendi, Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na gönderdiği 17 Temmuz 1920 tarihli raporunda; bu müfrezenin bir teğmen komutasında 10'dan fazla İtalyan askeri olduğunu belirtmektedir.²⁵

Müftü Efendi söz konusu raporunda İtalyan askerleri hakkında; "Bunlar müslüman ve Türklere karşı pek hayırhah ve insankârane harekette bulunmaktadır. Biz de bittabii aynı surette muamele-i ibrane etmekteyiz" demektedir.²⁶

Aynı raporda, Kozlu İtalyan şirketi müdürünün İstanbul'daki genel müdürlük vasıtasıyla İtalyan askerî yetkililerinden Zonguldak'ın işgalini istediği belirtilmektedir. Ayrıca, Müftü İbrahim Efendi, İtalyan şirket müdürünün bu isteğinin yerine gelmediği gibi, müdürün Türklerle iyi geçinmek konusunda talimat aldığını da bildirmektedir.²⁷

21 Bu görüşme esnasında yapılan konuşmalar için bkz. O. Olcay, *a.g.e.*, s. 580-581.

22 O. Olcay, *a.g.e.*, s. 579-580.

23 Süleyman Sami Barım, "Türkiye Maden Hukukunda Yeni Temayüller Müna-sebetiyle Türkiye Maden Hukukuna Toplu Bakış", *Karaelmas (Zonguldak Halkevi Dergisi)* Sayı: 4-5 (11 Teşrin 1943) s. 3.

24 ATASE Arş. Kl: 679, D: 114, Fh: 18.

25 ATASE Arş. Kl: 563, D: 14, Fh: 1-1.

26 ATASE Arş., KL: 563, D: 14, Fh: 1-1.

27 Aynı Belge.

“Türklerle iyi geçinmek” İtalya'nın takip ettiği sömürü politikasının bir gereğidir. Bu politikaya göre, önce halkın gönlü kazanılacak sonra da iktisadiyata hakim olunacaktır.²⁸

İtalya'nın bu politikasını, işgal ettiği Antalya, Burdur ve Konya'da uyguladığını görüyoruz: Halkın elde edilmesi için İtalyan subayları, ahâlinin tohumluk ve ziraat makinaları ihtiyaçlarını karşılamak istemişlerdir. Hatta bunun için isteyene faizle para verebileceklerini de bildirmişlerdir.²⁹

Bu, İtalyanların ahâli ile iyi münasebet kurabilmek için uyguladıkları bir taktiktir. Hem ayrıca, halkı borçlandırmak suretiyle ellerinde tutmak istiyorlardı. Zira, yukarıda halka vermek istediklerini belirttiğimiz ziraat makinaları karşılıksız değildi. Halkın ürettiği ürünlerden daha sonra bu makinaların bedelleri alınacaktı.³⁰

Görüldüğü gibi İtalya girdiği yerleri önce sömürü haline getiriyor, daha sonra da buralarda kesin otoritelerini kuruyordu. Nitekim, İtalya aynı metodla Trablusgarp'ı ele geçirmişti.³¹

Yukarıda da belirttiğimiz üzere İtalya Zonguldak'ı işgal etmemiştir. Ancak buna karşılık İtalyanlar Zonguldak'taki kömür ocaklarında çalışanlarına Türkler tarafından zarar verilmemesi konusunda TBMM Hükümeti'nden güvence istemişlerdir. Bunun üzerine, TBMM Hükümeti'nce; Zonguldak İtalyan kömür ocaklarında çalışan amele³² ve müstahdeme TBMM Hükümeti'nden hiçbir zarar gelmeyeceği hususunda garanti verilmiştir. Bu konuda TBMM Başkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından Antalya Mutasarrıflığı'na gönderilen 2 Temmuz 1920 tarihli yazıda, 30 Haziran 1920 tarihli şifreye cevap olduğu belirtildikten sonra; “Zonguldak İtalyan kömür ocaklarındaki İtalyan amele ve müstahdemine tarafımızdan hiç bir zarar gelmeyeceği ve her müşkülata karşı himaye olunacakları ta-

28 ATASE Arş. Kl: 187, D: 96, Fh: 95.

29 ATASE Arş. Kl: 809, D: 70, Fh: 18.

30 ATASE Arş. Kl: 809, D: 70, Fh: 18-1.

31 İtalya'nın Trablusgarp'daki politikası için bkz: Özcan Mert “Osmanlı Belgelerine Göre Banco di Roma'nın Trablusgarp'taki Faaliyetleri” *Belleten*, Ağustos 1987 (S: 100 s. 829 vd. Ayrıca: İtalyanlar'ın Anadolu'daki işgal ettiği yerlerde uyguladığı metot için Bkz: N. Köstüklü, *a.g.e.*, s. 40-51.

32 Kastamonu Valiliği tarafından 4.7.1920 tarihinde EHUR'ne gönderilen bir yazıda; İtalyanlar'ın Zonguldak'ta yeterince amelelerinin bulunmaması sebebiyle aylık olarak 755 lira maaş verdikleri Dursun Reis isimindeki bir kişi vasıtasıyla çevreden amele te mini cihetine gittikleri belirtilmektedir (ATASE Arş., Kl: 55, D: 26, Fh: 111).

biidir" denilmektedir. Ayrıca; aynı yazıyla Kastamonu ve Havalisi Komutanlığı'na da Zonguldak'taki İtalyan amele ve müstahdeminin korunması için gerekli önlemlerin alınması talimatı verilmiştir.³³

TBMM Hükümeti'nce verilen bu garanti sonunda da İtalyanlar Zonguldak'a asker çıkarmaktan vazgeçmişlerdir.³⁴ Fakat İtalya, zaman zaman donanmasını Zonguldak limanı önlerine göndermekten de geri kalmamıştır.³⁵ Bununla birlikte, İtalyanların Zonguldak ve havalisinde yöre halkını tedirgin edici bir harekette bulduklarına dair bir belgeye rastlanmamıştır. Aksine, Zonguldak ve havalisi sahillerinden Kuva-yı Milliye için yapılan ikmal faaliyetlerinde İtalyan gemilerinden istifade edilmiştir.³⁶

Çünkü İtalyanlar, diğer İtilaf devletlerine göre halka karşı daha sempatik görünmek istemişlerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi Anadolu'daki ekonomik çıkarlarını bu yolla elde etmek istemişlerdir. Bu bakımdan İtalyanlar, halkla silahlı çatışmaya girmekten kaçınmışlardır. Mustafa Kemal Paşa İtalyanlar'ın bu durumunu şöyle belirtmektedir:

"İtalyanlar sureti umumiyede mülayim bir vaziyet almışlardır. Kendileri ile hiç bir vak'a hâdis olmadı ve bu nokta-i nazarlarında da sabit kaldılar ve bütün onların talep ettikleri şey menafi-i iktisadiye teminidir."³⁷

Sonuç olarak; İtalyanların Zonguldak ve havalisindeki faaliyetleri hep kömür havzasından daha fazla istifade etmeye yönelik olmuştur. İtalya'nın bu yöndeki faaliyetlerini, Lozan barış görüşmeleri esnasında dahi devam ettirdiğini görüyoruz.³⁸

33 İtalya'nın Zonguldak'taki kömür ocaklarında çalışanları için teminat isteği; Antalya'daki İtalyan işgal kuvvetleri komutanlığı tarafından yapılmıştır. Bu yüzden verilen cevap da İtalyan kumandanına bildirilmek üzere Antalya Mutasarrıflığı'na gönderilmiştir. Bu yazının tamamı için bkz: ATASE Arş. Kl: 555, D: 26, Fh: 117.

34 Aynı Belge.

35 ATASE Arş. Kl: 1014, D: 14-A Fh: 20.

36 İtalyan Loid Tristine Şirketi'nin Dukovina, Kanpidoğlio, Kastinia, Kleoparta, Maranc, Meğri, Minerva ve Oratina gibi yolcu vapurlarının taşıdığı harp malzemesi mühim bir yekün tutmaktadır. E. Nutku, agm, *Yakın Tarihimiz*, C. II. Sayı: 23 (2 Ağustos 1962) s. 316.

37 TBMM Gizli Celse Zabıtları, C.1, s. 316.

38 İsmet Paşa İtalyanların Freğli kömür madenlerini işletmek üzere TBMM Hükümeti'ne teklifte bulunacaklarını bildirmektedir. (Cum.A: III-10-6-2, D: 47 Fh: 56). Ayrıca Bkz. Ek: 4.

EK: 1

EREĞLİ FRANSIZ ÖNERİSİ*

Henüz verilmemiş durumda olan Ereğli kömür havzası işletme ayrıcalıklarının tümü, 1 Kasım 1914 tarihinde elde edilmiş ya da edilmekte olan haklara zarar verilmemek koşulu ile İtalyan Hükümetine ayrılacaktır.

Ancak, İtalyan Hükümeti ya da İtalyan ortaklıkları, 1 Kasım 1914'de var olan ortaklıklarınkine eşit değerde kömür çıkarttıkları gün, İtalyan Hükümeti bir hak gözetirlik düşüncesiyle, Fransız Ereğli Ortaklığına, bu ortaklık ayrıcalığının yenilenmesinden vazgeçtiğini ya da satın alınmak istediğini belirtmemişse, kalan ayrıcalıkların üçte birini saklı tutmayı yükümlenir.

Verilen maden haklarının uygulanması için gerekli ve çağdaş bir işletmenin gereksinmelerini karşılayan yeni bir maden tüzüğüne, bu tüzüğün yürürlüğe konmasından doğacak tüm çıkar ve yararların, ister yayımlanmasından önce ister sonra verilmiş olsun, aynı biçimde tüm ayrıcalıklara uygulanması koşulu ile çıkartılmasını Osmanlı Hükümeti'nden sağlamak için iki hükümet birbirlerine diplomatik destekte bulunacaklardır.

* Osman Olcay, *Sevres Antlaşmasına Doğru, (Çeşitli Konferans ve Toplantıların Tutanaqları ve Bunlara İlişkin Belgeler)*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 455, Ankara 1981, s. 582.

EK: 2

EREĞLİ İTALYAN ÖNERİSİ*

Osmanlı İmparatorluğu'nun madenler yasasına bağlı olmayan Ereğli Kömür Havzası, -ki resmi adıyla "Ereğli havzası" diye tanımlanır- İtalya'ya tanınmıştır; şu kadar ki bu tanıma sadece kömür madenlerinin işletilmesiyle, madenlerin demiryolları ile yükleme limanları gibi kömür taşınmasını kapsamaktadır.

İtalyan Hükümeti, haklarını kullanırken 1 Kasım 1914'den önce elde edilmiş, yansızların işletme hakları ile müttefiklerin işletme haklarına dokunmayacaktır. Osmanlı uyruklarınca elde edilmiş işletme haklarına gelince, bunlar Osmanlı Hükümeti ile anlaşarak ödence alacaklar, fakat bunu İtalyan Hükümeti ödeyecektir.

Türkiye ile barış andlaşmasının yürürlüğe girmesinden sayılarak on yıllık bir süre ile, işbu hükümler gereğince İtalyan denetimi altına girecek olan madenlerin üretimi, 1 Kasım 1914'den önce müttefiklerce işletilen madenlerle yapılmış aksine bir anlaşma yoksa sadece İtalyan tüketimine satılacaktır.

Madenlerde Osmanlı iş gücünden başkasını kullanmaya olanak veren ve çağdaş bir işletme gereklerini karşılayan ve karşılıklı diplomatik destekle Osmanlı Hükümeti'nden elde edilecek yeni maden yönetmeliği, ister bunun yayımlanmasından önce, ister daha sonra verilmiş tüm "Ereğli Havzası" madenlerine uygulanacaktır.

26 Nisan 1920

* Osman Olcay, *Sevres Andlaşmasına Doğru (Çeşitli Konferans ve Toplantıların Tutanaqları ve Bunlara İlişkin Belgeler)* A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 455, Ankara 1981 s. 581-582).

EK: 3

EREĞLİ'YE İLİŞKİN FORMÜL*

Ereğli havzası zenginliklerinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesinde en dostça bir düşünce içinde işbirliği yapmak isteyen Fransız ve İtalyan hükümetleri, şu hususlarda anlaşmaya vardıklarını bildirirler:

1. Şu sırada var olan ya da sürdürülen Fransız haklarının dokunulmazlığı kabul edilmiştir.

2. Yeni elde edilecek ayrıcalıklarda, Fransız ve İtalyan çıkarlarının eşit bir katkısı olması ilkesi savunulacaktır. Türkiye'nin temel ekonomik gereksinmelerinin ötesindeki üretimin üzerinde İtalya'ya öncelik hakkı tanınacak, İtalya da Osmanlı Hükümeti katında, Ereğli ortaklığının (société d'Héraclé) uğradığı savaş zararları karşısında istediği ödemelerin sağlanmasını destekleyecektir.

3. Havzadaki yeni Fransız ve İtalyan girişimlerinin, tek bir büyük Fransız- İtalyan konsorsiyumu olarak yaklaşımları özendirilecektir.

4. Osmanlı Hükümeti'nden, çağdaş bir işletmenin gereksinmelerini karşılayabilecek yeni bir maden yönetmeliği çıkarılmasını sağlamak için karşılıklı olarak birbirine diplomatik destekte bulunmak; bu yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden elde edilecek tüm çıkar ve yararların, bu yönetmeliğin çıkarılmasından ister daha önce, ister daha sonra verilmiş olsun, tüm ayrıcalıklara aynı biçimde uygulanması da şimdiden kararlaştırılmıştır.

* Osman Olcay, *Sevres Andlaşmasına Doğru, (Çeşitli Konferans ve Toplantıların Tutanaqları ve Bunlara İlişkin Belgeler)*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 455 Ankara 1981, s. 545.

لوزان
کشمیر
دردی
عدد
۵۷

نظام و شرف و شرف و شرف
عدد
۵۹

A	III/9-5
D	47-5
F	56

استیلا در مناطح اقتصادیه سینه بریکه سدری علی ایچون آنقره ده بونقده اوله
موسو دونایزه ارکای عوصیه سنده کی مترون معدنله ایکنکه ایچون حکومه
نکلیجات یا بعضی ایلیا هیک رفقه مخ بیدرکده و حقته تسبیلا کنایلی
رعا اولمقده د... فی الحقیقه تسبیلا مکنه ایلیا فاندکه لی اوله عینی معدنله

عمیت

CUMHURBAŞKANLIĞI ARŞİVİ	
Yer No. :	
Dos. No. :	
Vesika No. :	

۲۹۱۲۱۶
۱۹

۲۹۱۲۱۶
۲۰۵
۲۰۵

A	III.10.6.2
D	47
F	56

۵۰

İsmet Paşa'nın İcra Vekilleri Heyeti Başkanlığı'na Lozan'dan gönderdiği 6 Mayıs 329 (1923) tarihli yazısı. Bu yazıda, İtalyanların Ereğli havzasındaki kömür madenlerini işletmek istediklerinden söz edilmektedir. (Cum. Arş. III, 10-6-2, D: 47, Fh: 56).

